

آینده برنامه‌ریزی، چشم‌اندازهای نو در نظریه برنامه‌ریزی

ویراستاران: فیلیپ آلماندینگر و مارک تئودور جونز

مترجم: عارف اقوامی مقدم

چاپ اول: ۱۳۸۷

انتشارات آذرخش، ۳۴۰ صفحه

صدیقه یعقوبی فاز / دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای

مطرح کرده‌اند ضمن اینکه هریک با اتکاء بر مواردی از کنش برنامه‌ریزی و سناریوهای موردپژوهی، نظریه‌ی برنامه‌ریزی را در بستر کنش معاصر مورد بحث قرار داده‌اند. تنوع موردپژوهی‌ها از نظر پراکندگی در سطح جهانی مانند بررسی در اروپا، استرالیا و افریقای جنوبی یکی از امتیازات کتاب محسوب می‌شود. نیل هریس، بنت فلاجبرگ و تیم ریچاردسون، هنتر کمپل و رابرت مارشال، جین هیلیر، مارگو هاکسلی، فیلیپ هریسون، مارک اورنجی و مارک پنینگتون که اکثراً در دانشگاه‌های معتبر دنیا به تدریس اشتغال داشته و همزمان در حوزه‌های عملی برنامه‌ریزی درگیر هستند، علاوه بر فیلیپ آلماندینگر و مارک تئودور جونز در

نظریه‌ی برنامه‌ریزی به تبع تحولات دهه‌ی گذشته در کنش برنامه‌ریزی، نظریه‌ی اجتماعی و اقتصادی در موقعیت بغرنجی قرار گرفته است. نظریه‌ی برنامه‌ریزی حتی مقدم بر این رویدادها دیسیپلینی نامتعیین بود که موقعیت متزلزل برنامه‌ریزی را میان و متکی بر طیفی از حوزه‌های حرفه‌ای و مبادی فلسفی منعکس می‌ساخت. آینده برنامه‌ریزی تلاش برای تبیین تکوین دائمی چشم‌انداز نظریه‌ی برنامه‌ریزی و تصویری از حوزه‌ی سریعاً در حال تحول برنامه‌ریزی است.

این کتاب به سه بخش تقسیم شده است: بخش اول تحت عنوان چشم‌اندازها و اندیشه‌های برنامه‌ریزی، برخی از مکاتب

رایج و نوظهور اندیشه‌ی برنامه‌ریزی را که بر اندیشه‌های فوکو و هابرماس متمرکز هستند، مورد بررسی قرار می‌دهد. بخش دوم، وجوه مشترک و پراکسیس برنامه‌ریزی، مباحث مربوط به مهارت و دانش حرفه‌ای، مفاهیم ارزشی، اخلاقیات، مشارکت و جنسیت را مورد بررسی قرار داده و اثربخشی نظریه در کالبدشکافی این مسائل را به چالش می‌کشد. بخش سوم، گرایش‌ها و جنبش‌های برنامه‌ریزی را از منظر عمل‌گرایی، گرایش پسامدرن و نئولیبرالیسم در تقابل با اندیشه‌ی ارتباطی هابرماس و برنامه‌ریزی مشارکتی فوکو که در بخش اول شرح آن آمده است، مورد بررسی قرار می‌دهد.

اندیشه‌ی معاصر نظریه‌ی برنامه‌ریزی، ترکیبی از تفکر انتقادی است که در سیطره‌ی دریافت‌های پسا اثباتی قرار داشته و اکیداً در راستای رهیافت‌های برنامه‌ریزی مشارکتی یا ارتباطی جهت‌گیری کرده است. این کتاب در پی تدارک مواجهه‌ی انتقادی با این مفاهیم از چشم‌اندازهای متفاوت نظری است. از این‌رو در مرحله‌ی نخست، رهیافت برنامه‌ریزی مشارکتی را در رابطه با چندین مسئله‌ی مهم از قبیل قدرت، عقلانیت، اخلاقیات و مهارت حرفه‌ای و کنش و مشارکت مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد و در مرحله‌ی دوم نظریه‌ی برنامه‌ریزی را از منظر مکاتب موجود اندیشه‌ی برنامه‌ریزی یعنی عمل‌گرایی جدید، گرایش پسامدرن و نئولیبرالیسم مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و در این مواجهه‌ی انتقادی که به تدریج و در طول کتاب به پیش می‌رود، درصد ارتقای درک موجود از نظریه‌ی برنامه‌ریزی می‌باشد.

نویسندگان ۱۱ مقاله‌ی حاضر در کتاب، ذیل سه بخش اصلی کتاب تلاش کرده‌اند میان نظریه و عمل پل بزنند و ایده‌های نظری نوینی را

این کتاب به ارائه‌ی مقاله پرداخته‌اند.

در فصل پایانی کتاب، ویراستاران به جمع‌بندی نظریات مختلفی می‌پردازند که پس از دهه‌ی ۱۹۸۰ میلادی و با ظهور پارادایم برنامه‌ریزی ارتباطی و مشارکتی در طیفی از انواع مکاتب نظریه‌ی اجتماعی و انتقادی مطرح شده‌اند. آنها طی دهه‌ی گذشته در جبهه‌ی مقدم اندیشه‌ی برنامه‌ریزی قرار داشته‌اند و مبدعین کلیدی چشم‌اندازهای جدید در نظریه‌پردازی برنامه‌ریزی می‌باشند. کتاب آینده‌ی برنامه‌ریزی کوششی است برای ارتقاء سطح درک مخاطب از رویکرد صرف تکنیسیستی و نظری به بن‌مایه‌های فلسفی برنامه‌ریزی و خصوصاً برای مخاطب فارسی زبان، در چپه‌ای نو به فلسفه‌ی برنامه‌ریزی، تحولات دهه‌های اخیر برنامه‌ریزی و آشنایی با پارادایم برنامه‌ریزی ارتباطی و مشارکتی محسوب می‌شود و از این‌رو کتابی مناسب برای مخاطبین گسترده‌ی حوزه‌ی برنامه‌ریزی همچون دیسیپلین‌های برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، مطالعات شهری و منطقه‌ای، جامعه‌شناسی، جغرافیا و علوم سیاسی به شمار می‌رود.

اگرچه امتیازات کتاب بسی بیش از کاستی‌های عموماً فنی آن است، اما ذکر دو نکته خالی از فایده نیست: اول اینکه در انتقال مفاهیم به زبانی که فاقد تمامی تجربه‌های زبان مبدا از نظر تکنولوژیکی و اجتماعی است، عموماً معادل مناسبی برای تمامی لغات زبان مبدا وجود ندارد و از این‌رو، استفاده از معادل انگلیسی واژه‌های ترجمه شده در پانویس متن می‌توانست راهگشای مناسب‌تری برای مخاطب باشد و دوم در مورد صحافی نامناسب که سبب کاهش آراستگی کتاب و در نتیجه از هم پاشیدگی صفحات کتاب می‌گردد.